

УДК 656.073.7
UDC 656.073.7

КЛАСТЕР ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ТРАНСПОРТНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Шарай С.М., кандидат технічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна, Svetasharai@gmail.com, orchid.org/0000-0001-6568-4990

Рой М.П., Національний транспортний університет, Київ, Україна, 7569027@ukr.net, orchid.org/0000-0001-5788-4220

CLUSTER AS IMPORTANT TO THE COMPOSITION OF THE TRANSPORT SECTOR OF UKRAINE

Sharai S.M., Ph.D in Technical Science, National Transport University, Kyiv, Ukraine, Svetasharai@gmail.com, orchid.org/0000-0001-6568-4990

Roi M.P., National Transport University, Kyiv, Ukraine, 7569027@ukr.net, orchid.org/0000-0001-5788-4220

КЛАСТЕР КАК ВАЖНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ТРАНСПОРТНОГО СЕКТОРА УКРАИНЫ

Шарай С.М., кандидат технических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина, Svetasharai@gmail.com, orchid.org/0000-0001-6568-4990.cid.org

Рой М.П., Национальный транспортный университет, Киев, Украина, 7569027@ukr.net, orchid.org/0000-0001-5788-4220

Постановка проблеми.

Сучасні інтеграційні процеси набувають все більшої актуальності. Тому процес інтеграції України до світового економічного простору вимагає прискорення, а також зміни існуючої системи управління транспортно-дорожнім комплексом. Стан виробничо-технічної бази і технологічний рівень організації перевезень за багатьма параметрами не відповідають зростаючим потребам суспільства та європейським стандартам якості надання транспортних послуг, перешкоджають підвищенню ефективності її функціонування та потребують її реформування та модернізації [1].

Кластеризація є одним із напрямків для покращення роботи системи управління транспортним сектором, так як її формування дасть змогу підвищити ефективність діяльності транспортно-логістичних підприємств за рахунок зниження витрат у сфері транспорту і логістики. Тому актуальним є дослідження кластерного підходу при розбудові (реорганізації) транспортної галузі України.

Кластер являє собою мережеву виробничо-комерційну структуру, що має здатність концентруватися та об'єднувати споріднених і супутніх виробників, часто навіть конкуруючих, з метою кооперації для виробництва конкурентоспроможної продукції [2]. В країнах Європи та світу кластери являються важливим інструментом в розвитку транспортної галузі. Саме кластеризація є однією з умов підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів та держав. Для прикладу, Європейська мережа транспортних кластерів складається із 24 первинних, 60 вторинних кластерів та 4 глобальних кластерів, злагоджена робота яких підвищує ефективність діяльності транспортних підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питання створення кластерів, їх розподіл за видами, питання щодо ролі транспорту в розвитку кластерів різних типів, створення транспортно-логістичних кластерів для вдосконалення перевезень розглянуті в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як Собкевич О.В., Карпенко, О. О., Альошинський Є.С., Хоменко І.О., Соколенко С.І., Пятинкін С.Ф., Губенко В.К., Ковбатюк М. В., Дорошук В. О., Чупайленко О.А., Гриценко С.И. та інші.

Мета статті. Метою статті є дослідження умов формування вантажного транспортного кластеру, як перспективного напрямку в реформуванні системи транспортно-дорожнього комплексу України.

Виклад основного матеріалу.

Розвинута транспортна система відіграє важливу роль в соціально-економічному розвитку країни, так як вона є запорукою економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Світовий досвід доводить, що кластеризація є процесом, який об'єднує транспортно-логістичні підприємства, а також інші владні структури для спільної взаємодії, завдяки якій буде розбудовуватись транспортна інфраструктура, збільшуватиметься транзитний потенціал країни та підвищуватиметься якість обслуговування при перевезенні вантажів.

Для наведення прикладу функціонування концепції кластеризації можна взяти країни-члени ЄС. Так, економіка Фінляндії повністю кластеризована, і в ній виділено 9 кластерів, а економіка Нідерландів розбита на 20 «мегакластрів», на основі функціонування яких визначені пріоритети інноваційної політики країни. У Данії функціонує 29 кластерів, в яких беруть участь 40 % усіх підприємств країни, які забезпечують 60 % експорту. В Австрії діють трансграничні кластери з Німеччиною, Італією, Швейцарією, Угорщиною, активізувались зв'язки з Францією та Великобританією. У Німеччині створено промислові кластери, а в Словенії прийнято стратегію зростання конкурентоспроможності промисловості та розроблено програму національного розвитку кластерів.

Кластер – це територіальне та добровільне об'єднання підприємницьких структур, наукових установ, інституцій ринкової інфраструктури та органів влади з метою підвищення конкурентоздатності власної продукції й сприяння економічному розвитку регіону та підсилення конкурентних переваг один одного через ефект синергії. Вони створюються як з невеликої (10-15 компаній), так і значної кількості підприємств та структур (6-7 тисяч компаній) у різноманітних формах об'єднань і організацій. Кластером вважають як географічну концентрацію компаній, що працюють в окремому виді бізнесу, так і конгломерацію великих та малих фірм, частина яких може бути власністю іноземців. Вони з'являються в традиційних галузях і в напрямках високих технологій, у виробничо-комерційному сегменті або у секторі послуг, а також у соціальних сферах [3].

Транспортно-логістичний кластер (ТЛК) – це сукупність регіональних автотранспортних підприємств, представників-підприємств інших видів транспорту, логістичних фірм, ліцензійних складів, органів місцевої влади та науково-дослідних інститутів у формі асоціативного утворення з адекватним фінансуванням внесками учасників, діючою інфраструктурою, сучасними комунікаційними зв'язками, які посилюють взаємодію та переваги в порівнянні з іншими конкурентами, що дозволяє підвищити інвестиційну привабливість та стійкий розвиток регіональної території. Вони поділяються на три категорії: портові, прикордонні та територіальні (регіональні) [4]. Транспортно-логістичний кластер передбачає об'єднання окремих регіонально, функціонально і економічно пов'язаних між собою логістичних ланок: міжнародних транспортних коридорів, транспортних вузлів магістральної інфраструктури, транспортно-розподільчих логістичних центрів, магістральних, регіональних і локальних шляхів сполучення в єдину систему перевізного процесу, здатну надати якісний логістичний сервіс внутрішнім або зовнішнім споживачам при мінімізації загальних логістичних витрат [5]. ТЛК включають в себе комплекс інфраструктури та підприємств, взаємодія яких передбачає стійке партнерство у наданні різного виду послуг, включаючи транспортні, складські та інші комплекси послуг за рахунок їх безпосередньої інтеграції – від видобутку сировини до виробництва готової продукції, її доставки та реалізації кінцевому споживачу.

Отже, можна узагальнити, що кластер – це група одного географічного простору взаємопов'язаних компаній та різних за видами і спеціалізаціями організацій, які взаємодоповнюють один одного для досягнення конкретного господарського ефекту та конкурентоздатності окремих компаній, а також кластера в цілому. Головною його ознакою є принцип територіальної локалізації. Можна умовно виділити основні види кластерів, а саме:

виробничі кластери – це об'єднання підприємств, що здійснюють виробництво продукції шляхом виконання складських операцій;

інноваційно-технологічні кластери – це об'єднання географічно локалізованих підприємств, що пов'язані виробничими зв'язками з метою створення інноваційної продукції та надання послуг суб'єктам інноваційної діяльності;

туристичні кластери – це об'єднання підприємств різних сфер, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням туристів та формуються на базі туристичних активів регіону;

транспортно-логістичні кластери – це комплекс інфраструктури і компаній, які спеціалізуються на зберіганні, супроводженні і доставці вантажів та пасажирів. Вони можуть включати також організації, які обслуговують об'єкти портової інфраструктури, компанії, які спеціалізуються на морських, річних, наземних, повітряних перевезеннях; логістичні комплекси та інші. Транспортно-логістичні кластери розвиваються в регіонах, які мають значний транзитний потенціал [6, 7].

Одним із напрямків розвитку транспортного сектору України є формування мережі вантажних кластерів. Це дозволить підвищити ефективність взаємодії приватного сектора, держави, торговельних та професійних асоціацій, а також здійснювати взаємодію всіх учасників транспортно-розподільчого процесу в організаційно-економічному процесі.

Вантажний кластер можна умовно розділити на 5 основних секторів: 1 – виробничий сектор (підприємства-постачальники вантажів); 2 – адміністративний сектор (організації, які надають різного роду послуги з транспортно-експедиторського обслуговування); 3 – транспортно-логістичний сектор (організації, що підтримують транспортні інфраструктури, дорожню мережу); 4 – обслуговуючий сектор (адміністративні, людські ресурси); 5 – фінансовий сектор (банківські установи, страхові компанії). Структура вантажного кластера наведена на рис. 1.

Рисунок 1 – Структура вантажного кластера
Figure 1 – Freight cluster structure

Вантажний кластер є економічною системою, яка формується на підвищеній концентрації транспортно-логістичних підприємств і організацій, які спеціалізуються на зберіганні, супроводженні і доставці вантажів та взаємодіють між собою на принципах соціальної відповідальності щодо спільного використання транспортних, логістичних, інформаційних, інвестиційних, інноваційних, технологічних, освітніх, наукових, інтелектуальних, маркетингових та інших можливостей для забезпечення підвищення економічної та соціальної ефективності роботи, а також сприяє інноваційному розвитку кожного з учасників, транспортної галузі та/або області (регіону) своєї присутності [8].

В Україні сформоване законодавство, яким визначено основні організаційно-правові форми об'єднань та передумови для формування кластерів. На сьогоднішній день розвиток кластерів в Україні значно розширився. Так, можна виділити міста, де було об'єднано організації та підприємства в кластери, найбільшими з яких є Луцьк, Житомир, Рівне, Херсон, Хмельницький та інші. Але існують фактори, які стримують розвиток кластеризації в Україні. До таких факторів можна віднести: відсутність визначення поняття «кластера», його видів, комплексу заходів щодо їх створення; недостатність інформаційного забезпечення створення та функціонування кластерів; недостатня зацікавленість малих та середніх підприємств об'єднуватись у великі виробничі системи; малий досвід функціонування кластерів в Україні; відсутність інвесторів у зв'язку з інвестиційної непривабливістю регіонів.

Для вирішення вищезазначених проблем та усунення їх негативного впливу на подальший розвиток кластеризації в Україні необхідним є здійснення ряду заходів, якими передбачається:

- внесення змін до законодавчих документів щодо визначення поняття «кластер»;
- мотивування потенційних учасників щодо їх зацікавленості у формуванні кластерних груп для підвищення конкурентоспроможності учасників кластеру;
- створення відповідної якісної інфраструктури кластеру;
- сприяння підвищенню ефективності системи підготовки кадрів професійного та безперервного навчання.

Створення кластерів сприятиме росту продуктивності та інноваційній активності підприємств, які входять до складу кластера, а також підвищенню інтенсивності розвитку малого і середнього підприємництва, активізації залучення інвестицій, забезпеченню прискореного соціально-економічного розвитку регіонів розміщення кластерів, що, в кінцевому результаті, дозволить збільшити кількість робочих місць, заробітну плату, надходження до бюджетів усіх рівнів, підвищити стійкість та конкурентоспроможність економіки регіонів [7].

Висновок.

Перспективним напрямком розвитку транспортного комплексу є перехід на сучасні моделі розвитку. Кластерний підхід є перспективним напрямком розбудови транспортної структури, що має позитивний вплив на розвиток транспортно-логістичних підприємств. Кластеризація забезпечує можливість підвищення конкурентоспроможності економіки окремих регіонів та держави в цілому. Завдяки кластеризації можуть розглядатися можливості щодо об'єднання підприємств, організацій та установ як окремих регіонів, так і різних країн, з метою підвищення ефективності їх діяльності, сприяння формуванню нових підприємств з урахуванням їх вигідного географічного розташування, створення нових робочих місць. Формування вантажних кластерів дозволить підвищити конкурентоспроможність транспортної галузі як на національному, так і на регіональному рівнях, що сприяє процесу інтеграції транспортної мережі України в європейські та світові транспортні та торгові мережі.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Собкевич О.В.. Механізми ефективного використання та розвитку потенціалу транспортно-дорожнього комплексу України: аналіт. доп. / О.В. Собкевич, К.М. Михайличенко, О.Ю. Ємельянова. – К.: НІСД, 2014
2. Ковбатюк М. В.. Створення кластерів як перспективний напрям адаптації транспортних підприємств / М. В. Ковбатюк, Н.Г. Бенник. Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" - № 10, 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5188>
3. Дорошук В. О., Сучасні підходи до вирішення поставлених задач в економіці транспорту / В.О. Дорошук, Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" - №11, 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5268>
4. Чупайленко О.А. Транскордонні транспортно-логістичні кластери та транскордонні об'єднання в Україні / О.А. Чупайленко // Управління проектами, системний аналіз і логістика. Науковий журнал: в 2 ч. Ч. 1: Серія: „Технічні науки” – К.: НТУ, 2014. – Вип. 14. – с. 266-274. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ucluster.org/universitet/klastery-ukraina/2012-study/perspektivni-napryamki-klasterizacii-vodnikh-resursiv/klasteri-vodnoi-transportnoi-logistiki-portovi-klasteri/>
5. Гриценко С.И. Транспортно-логистические кластеры в Украине: пути становления и развития: Монография / С.И. Гриценко. - СПб.: Изд-во СПбГУЭФ. - 2009. – 218с. (Рос.)
6. Концепція створення кластерів в Україні. КМ України. 2008 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://biznes.od.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=499&Itemid=33
7. Карпенко О. О., Механізм кластеризації транспортно-логістичних підприємств. транспорту / О.О. Карпенко, Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" - №10, 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/73.pdf

REFERENCES

1. Sobkevich O.V. (2014) [Mechanisms for efficient use and development of the potential of the road transport complex in Ukraine: analyst. add]. O.V. Sobkevich, KM Mikhaïlichenko, O.Yu. Yemelyanova - K. : NISS [in Ukrainian].
2. Kovbatiuk MV. (2016) Creation of clusters as a perspective direction of adaptation of transport enterprises M.V.Kovbatiuk, N.G. [Bennie Electronic scientific special edition "Effective economy"]. - № 10, [Electronic resource] - Access mode: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5188> [in Ukrainian].
3. Doroshchuk V.O., (2016) Modern approaches to solving set tasks in the economy of transport B.O. Doroshchuk, Electronic Scientific Special Edition "Effective Economics" - No. 11, [Electronic resource] - Access mode: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5268> [in Ukrainian].
4. Chupaylenko O.A. (2014) Cross-border transport and logistics clusters and cross-border associations in Ukraine, O.A. Chupaylenko [Project Management, System Analysis and Logistics. Scientific journal: 2 hours Part 1: Series: "Technical sciences"]. - K. : NTU, - Vip. 14. - p. 266-274. [Electronic

resource] - Access mode: <http://ucluster.org/universitet/klastery-ukraina/2012-study/perspektivni-napryamki-klasterizacii-vodnikh-resursiv/klasteri-vodnoi-transportnoi-logistiki-portovi-klasteri/> [in Ukrainian].

5. Gritsenko S.I. (2009) [Transport and logistics clusters in Ukraine: ways of formation and development: Monograph]. S.I. Gritsenko - SPb. : Izdv-o SPbGUEF. - 218s. [in Russian].

6. The concept of the creation of clusters in Ukraine. KM of Ukraine. 2008 [Electronic resource] - Access mode: http://biznes.od.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=499&Itemid=33 [in Ukrainian].

7. Karpenko O. (2015), Mechanism of clusterization of transport-logistic enterprises. transport / O.O. Karpenko, [Electronic Scientific Special Edition "Effective Economics"]. - № 10 [Electronic resource] - Access mode: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/73.pdf [in Ukrainian].

РЕФЕРАТ

Шарай С.М. Кластер як важлива складова транспортного сектору України / С.М. Шарай, М.П. Рой // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К.: НТУ, 2018. Вип. 2 (41).

В даній статті розглядаються заходи щодо підвищення ефективності діяльності транспортного сектору України шляхом створення мережі вантажних кластерів.

Об'єкт дослідження – формування вантажного кластеру.

Мета роботи – дослідження умов формування вантажного кластеру.

Одним із напрямків розвитку транспортного сектору України та підвищення ефективності його функціонування є формування мережі вантажних кластерів.

Кластерний підхід є перспективним напрямком розбудови транспортної структури країни. Створення та розробка механізмів формування кластерів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності транспортної галузі як на регіональному, так і на національному рівнях, інтеграції транспортної мережі України в європейські та світові транспортні та торгові мережі.

Отримані теоретичні результати можуть бути використані для розробки теоретичних засад формування мережі вантажних кластерів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИЙ КЛАСТЕР, КЛАСТЕР, ВАНТАЖНИЙ КЛАСТЕР, КЛАСТЕРИЗАЦІЯ.

ABSTRACT

Sharai S.M., Roi M.P. The cluster as an important component of the Ukrainian transport sector. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2018. – Issue 2 (41).

In this article the measures of increase of efficiency of activity the transport sector of Ukraine by creation of network of freight clusters.

Object of research - formation of freight cluster.

The purpose of the work is to research of terms of forming the freight cluster.

One of the areas of development of the transport sector in Ukraine and increase of efficiency of his functioning is the formation of a network of freight clusters.

The cluster approach is a promising direction for the development of the transport structure of cuntry. Creation and development of mechanisms of forming of clusters will assist an increase of competitiveness of the transport industry both at the regional and national levels, the integration of Ukraine's transport network into European and world transport and trade networks.

The obtained theoretical results can be used to development of theoretical principles of forming of network of freight clusters.

KEYWORDS: TRANSPORT AND LOGISTIC CLUSTER, CLUSTER, CARGO CLUSTER, CLUSTERING.

РЕФЕРАТ

Шарай С.М. Кластер как важная составляющая транспортного сектора Украины / С.М. Шарай, М.П. Рой // Вестник национального транспортного университета. Серія «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2018. – Вып. 2 (41).

В данной статье рассматриваются меры по повышению эффективности деятельности транспортного сектора Украины путем создания сети грузовых кластеров.

Объект исследования - формирование грузового кластера.

Цель работы – исследование условий формирования грузового кластера.

Одним из направлений развития транспортного сектора Украины и повышения эффективности его функционирования является формирование сети грузовых кластеров.

Кластерный подход является перспективным направлением развития транспортной структуры страны. Создание и разработка механизмов формирования кластера будет способствовать повышению конкурентоспособности транспортной отрасли как на региональном, так и на национальном уровнях, интеграции транспортной сети Украины в европейские и мировые транспортные и торговые сети.

Полученные теоретические результаты могут быть использованы для разработки теоретических основ формирования сети грузовых кластеров.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ТРАНСПОРТНО-ЛОГИСТИЧЕСКИХ КЛАСТЕР, КЛАСТЕР, ГРУЗОВОЙ КЛАСТЕР, КЛАСТЕРИЗАЦИЯ.

АВТОРИ:

Шарай Світлана Михайлівна, кандидат технічних наук, доцент, Національний транспортний університет, професор кафедри міжнародних перевезень та митного контролю, e-mail: Svetasharai@gmail.com, тел. +380677833180, Україна, 01010, м. Київ, вул. Омеляновича-Павленко 1, к.437, orchid.org/0000-0001-6568-4990.

Рой Максим Петрович, Національний транспортний університет, аспірант кафедри міжнародних перевезень та митного контролю, тел. (044) 2808402, Україна, 01010, м. Київ, вул. Омеляновича-Павленко 1, к.437, 7569027@ukr.net, orchid.org/0000-0001-5788-4220.

AUTHORS:

Sharai Svitlana M., Ph.D., associate professor, National Transport University, professor, department of international transportation and customs control, e-mail: Svetasharai@gmail.com, tel. +380677833180, Ukraine, 01010, Kyiv, Omelyanovicha-Pavlenko str. 1, of.437, orchid.org/0000-0001-6568-4990.

Roi M. P., National Transport University, postgraduate, department of international transportation and customs control, tel. (044) 2808402, Ukraine, 01010, Kyiv, Omelyanovicha-Pavlenko str. 1, of.437, 7569027@ukr.net, orchid.org/0000-0001-5788-4220.

АВТОРЫ:

Шарай Светлана Михайловна, кандидат технических наук, доцент, Национальный транспортный университет, профессор кафедры международных перевозок и таможенного контроля, e-mail: Svetasharai@gmail.com, тел. +380677833180, Украина, 01010, г. Киев, ул. Омеляновича-Павленко 1, к.437, orchid.org/0000-0001-6568-4990.

Рой Максим Петрович, Национальный транспортный университет, аспирант кафедры международных перевозок и таможенного контроля, тел. (044) 2808402, Украина, 01010, г. Киев, ул. Омеляновича-Павленко 1, к.437, 7569027@ukr.net, orchid.org/0000-0001-5788-4220.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Прокудін Г.С., доктор технічних наук, професор, Національний транспортний університет, професор кафедри міжнародних перевезень та митного контролю, Київ, Україна.

Новікова А.М., доктор економічних наук, Державне підприємство «Державний автотранспортний науково-дослідний та проектний інститут», заступник директора з наукової роботи, Київ, Україна.

REVIEWER:

Prokydin G.S., senior doctorate, Doctor of Technical Science, NationalTransportUniversity, professor, department of international transportation and customs control, Kyiv, Ukraine.

Novikova A.M., Doctor of EconomicScience, State Road Transport Research Institute under Ministry of Infrastructure, Depute Director, Kyiv, Ukraine.